

OBRтни VESTNIK

Strokovni list za povzdigo in napredek slovenskega obrtništva.

»Obrtni Vestnik«
izhaja
mesečno dvakrat, in sicer:
vsakega 1. in 15. v mesecu
ter stane celoletno . . . K 12
polletno . . . » 6
posamezna številka . . . » 1

Oficijelno glasilo „Dež. zveze kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani“
in „Zveze južnoštajerskih obrtnih zadrug“ s sedežem v Laškem trgu
in slovenskih obrtnih društev.

Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.
Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Cene inseratom:
 $\frac{1}{2}$ strani pri enkratni objavi
K 6, pri večkratnih objavah
primeren popust.
Za male objave enostopna
petitvrsta K 1.

Uredništvo in upravnništvo:
Ljubljana, Dunajska cesta 20

II. letnik.

V Ljubljani, 1. maja 1919.

Štev. 3.

Za našo bodočnost.

Propadla Avstrija je bila domovina protekcionizma. Ona je ščitila in negovala z visoko carino in z polno nasipanimi državnimi jasli le avstrijskega plemenitaša, veleindustrija in pa madžarskega magnata. Samo na korist ogrskih magnatov smo morali na leto plačevati čez 180 milijonov kron več za vsakdanji kruh. Koliko pa smo plačevali na korist avstrijskih veleindustrijskih žepov, pa se sploh ne da določiti s številkami. Znano je, da v nobeni državi ni bilo življenje tako drago kot v Avstriji.

Vso avstrijsko politiko so vodili degenerirani aristokratje puhlih glav, zato pa so uspehi te politike bili skrajno slabi. Gospodarstvo in blagostanje avstrijskih narodov je ginevalo in propadalo, trgovska bilanca je bila leto za letom slabša.

Ker so ogrski magnatje zahtevali, so se avstrijski diplomatje kregali posebno z balkanskimi narodi. Prepri s Srbijo so nam vsem še v spominu, a onih z Rumunijo se pa bodo spominjali starejši tovariši.

Naša narodna država ne sme poznati privilegirancev, ona mora biti za vse enaka mati, mora ščititi vse enako. V naši državi mora uživati mali in srednji obrtnik isto zaščito kot veliki podjetnik. Surovine in snovi za izvrševanje obrti ne smemo drago plačevati na korist veleindustrijskih žepov.

Živeti hočemo in moramo vsi, toda eni ne smejo živeti na troške drugih. Vsi moramo biti enakovredni državljani, privilegiranih ne sme biti med nami.

Toda vseh dobrot in vseh milosti ne smemo pričakovati od zgoraj. Ne zanašajmo se le na državno pomoč, pomagajmo si tudi sami. Če hočemo uspevati, če hočemo, da se bo upoštevalo nas in naše zahteve, moramo biti složni, združeni. Obrtne zadruge so sicer obvezne za vsakega obrtnika, ali s tem je le malo pomagano. Največja organizacija ne koristi ničesar, če ne deluje. Organizacija pa zamore delovati le, če ima delavne člane.

Zanimajte se za trgovska in gospodarska vprašanja, bodrite svoje zaspane tovariše, stremite za tem, da dobimo vpliv na javnopravne in politične zastope. Zavzeti moramo v javnem in gospodarskem življenju tisto mesto, ki nam gre po našem delu in važnosti našega stanu v narodnem gospodarstvu; obrtni stan je za državo ravnotako važen kot je katerikoli drugi produktivni stan. S svojo delavnostjo in vstrajnostjo

predočimo vladi, da nas mora uvaževati in podpirati v našem boju za obstoj in razvoj obrti.

Potrebujemo strokovne izobrazbe in sposobnosti, surovin in snovi kakor tudi ugoden kredit za izvrševanje obrti, a v slučaju bolezni ali onemoglosti pa pomoči in podpore.

Trudimo se tudi sami za doseg te smotrov, ne zanašajmo se le na vladu in državo. Uspeh bomo pa imeli le v močni organizaciji. Zanimajmo se za svoje organizacije tako, kakor si vsak želi lepše bodočnosti. To pa bomo dosegli le s stanovsko zavestjo in s stanovskim gibanjem.

Organizacija obrtnih zadrug.

Poročal na posvetovanju »Zveze kranjskih obrtnih zadrug«
in »Zveze južnoštajerskih obrtnih zadrug« dne 13. aprila 1919
g. Engelbert Franchetti.

Da je reforma obrtnih zadrug potrebna, to uvidi vsak, kdor se le kaj peča z združnim vprašanjem. Vsak pa, ki se je natančneje posvetil temu vprašanju, prišel je do prepričanja, da je ustanavljanje obrtnih zadrug eden najbolj nevhvaležnih poklicev in to radi tega, ker obrtni red sam dela največje težave, da pride do ustanovitve kake obrtne zadruge. Zlasti dela obrtni red mnogo težav, predno se ustanovi kaka deželna strokovna zadruga. Obrtniki, kakor n. pr. klobučarji, urarji, tesarji, sedlarji, tapetniki itd., ki jih je danes v posameznih okrajih premalo, da bi si ustanovili za eden ali več sodnih okrajev svojo lastno strokovno zadrugo, pripadajo kot člani kolektivnim zadrugam in če si hočejo ustanoviti deželno strokovno zadrugo, treba je po sedanjem obrtnem redu vprašati za mnenje vse kolektivne zadruge, pri katerih so učlanjene omenjene stroke obrtništva in če ena ali več takih zadrug ugovarja, da bi posamezne obrtnike izločila iz zadruge, se prej tem ugovorom ustreže, kakor pa obrtnikom ene stroke, ki se žele združiti v strokovni zadrugi. Da pa niso kolektivne zadruge članom tako koristne, kakor so strokovne, to je jasno kot beli dan. Radi tega gre danes stremljenje po ustanovitvi strokovnih zadrug. V Ljubljani obstoji 19 strokovnih zadrug; pri tem pa je še mnogo samostojnih obrtnikov, ki niso včlanjeni v nobeni zadrugi. Tako niso včlanjeni v zadrugah v Ljubljani: tapetniki, jermenarji in sedlarji, barvarji, dežnikarji, kamnoseki, tesarji, zidarji, steklarji, strojarji, kolarji in starinarji.

Obrtniki so obsežna in važna skupina takozvanega srednjega stanu in v tem dejstvu leži tudi njih socialni pomen. Ako obrtniki izginejo, kakor so že malodane izginili n. pr. klobučarji, nožarji, pilarji, klepalci zlata, srebra in kovin, emajlerji, glavničarji, ščetarji, dežnikarji itd., izgine z njimi velik del neodvisnega srednjega stanu. Srednji stan pa je važna socialna skupina v državi, je ohranjajoči element in najgloblji vir ljudske moči. Obrtnik in kmetovalec sta najbolj zanesljiva temelja države. Obrtnik trpi danes vsled velike konkurence s strani industrije in propada. Navedel sem že prej razne panoge obrtništva, ki so vsled konkurence industrije popolnoma podlegla, tako da je najti le tu ali tam še kakšnega starejšega obrtnika omenjene stroke, naraščaja za navedene obrti pa žalibog že ni dobiti, ker je že vsakemu propad omenjenih panog pred očmi. Da se pa ohrani še ostalo obrtništvo, je treba da vsi merodajni javni faktorji, zlasti pa država, podpirajo obrtnike pri njihovem stremljenju po samopomoči in v njih borbi za nadaljnji obstoj v socialnem kakor tudi v gospodarskem pogledu.

Da bo to stremljenje in obrtno pospeševanje uspešno in plodonosno, je treba dvoje:

1. Neobhodno potrebno je, da se obrtni stan organizira. Ta organizacija naj bude deloma prostovoljna, deloma pa prisilna. Prostovoljne obrtne organizacije naj bodo n. pr. obrtna društva in obrtno pridobitne zadrage, kojih namen naj bude pospeševanje obrti, akoravno takih prostovoljnih združenj ne moremo in ne smemo pogrešati, nam vendar še v vsakem oziru ne zadostujejo. Treba je tudi takih prisilnih organizacij, ki obsegajo vse panoge obrtništva, in to so v prvi vrsti prisilne strokovne obrtne zadrage in zveze.

2. Te prisilne stanovske organizacije naj skrbе, da se obrtništvo samo in pa razni javni činitelji informirajo o sredstvih, kako bi se dalo pomagati obrtu, in da v tem smislu postopajo. K tem sredstvom prištevamo na eni strani obrtne šole, obrtne tečaje, obrtna predavanja, vajeniške domove in zavetišča ter zavode za socialno zavarovanje. Na drugi strani pa naj služijo temu namenu skupno nakupovanje surovin, strojev in orodja, skupno prodajanje obrtnih izdelkov, proizvajanje s skupnimi stroji, izboljšanje obrtne tehnike ter izposojevanje in shranjevanje denarnih sredstev.

Iz navedenega je razvideti, kaj je glavni namen prisilnega obrtnega združništva. Na vsak način mora obsegati ves obrtni stan in vsak obrtnik, ki izvršuje rokodelsko obrt na podlagi obrtnega lista ali koncesije, mora biti včlanjen v strokovni obrtni zadrugi ali pa vsaj v kolektivni zadrugi.

Naše obrtno združništvo pa nikakor ne ustreza tej glavni zahtevi. Z ozirom na spremembe, ki smo jih v vsem našem javnem življenju doživeli, smemo pričakovati, da se bodo tudi zakoniti predpisi o obrtnih zadrugah temeljito reformirali. Sedanji organizatorični predpisi in z njimi spojene težave, kakor sem jih že prvotno omenil, dajejo preveč pravic samovolji obrtnih oblastev, a istotako tudi trenutnim željam in nesamozavesti obrtnikov samih. Ne smemo se tedaj čuditi, ako je vsa ta organizacija nepopolna in ako pri njej ne najdemo prepotrebne doslednosti in razumevanja. Po sedanjih predpisih zahteva snovanje in preustrojitev obrtnih zadrug vse preveč pisarij, brezplodnega in nepotrebne dela. Birokratizem, ki vlada pri obrtnih oblastih, je največja ovira pri snovanju in preustrojitvi obrtnih zadrug.

Spremembe določil obrtnega reda o obrtnem združništvu se mi zde posebno potrebne:

1. Zakon sam naj določa, da tvorijo v vsakem sodnem okraju obrtniki enega in istega ali vsaj sorodnega obrta, ako jih je vsaj 30, strokovno zadrugo, ne da bi se šele vršile kake predpriprave za take ustanovitve. Ostali obrti pa, ki nimajo v enem sodnem okraju dovolj pripadnikov za specijalne strokovne zadrage, naj se pa združijo po strokah za eden ali več sodnih okrajev, oziroma za cel političen okraj ali v okrožne strokovne zadrage ali pa v strokovne zadrage za celo območje deželne vlade za Slovenijo. V ta namen naj bi se po zaslišanju in pritrditvi trgovske in obrtniške zbornice in pa obstoječih zvez obrtnih zadrug izdale izvršilne naredbe k tozadevnemu zakonu, v kateri bi se naj vsi ti obrti našli.

Da se čim preje izvrši preosnova zadrug na svetujem sledeče spremembe:

1. Vse v Ljubljani obstoječe strokovne obrtne zadrage naj razširjajo svoj delokrog tudi na ves politični okraj ljubljanske okolice, kakor tudi za druge kraje, kakor Celje, Maribor.

2. Zadruga slaščičarjev in medicarjev, ki šteje samo 6 članov in zadruga modistinj se naj razpustita in se naj prvi priklopijo zadrugi pekov in kolačnikov, druge pa zadrugi krojačev in krojačic.

3. Zadruga izvoščekov in prevoznikov se naj spojita. Ustanove se naj za sledeče obrti deželne strokovne zadrage za Slovenijo:

a)	deželna zadruga	urarjev in optikarjev,
b)	»	sobnih slikarjev, pleskarjev in črkoslikarjev,
c)	»	tapetnikov in izdelovalcev posteljnin,
d)	»	jermenarjev in sedlarjev.
e)	»	strojarjev,
f)	»	vrvarjev,
g)	»	dežnikarjev,
h)	»	barvarjev in barvarjev kožuhovine,
i)	»	klobučarjev, rokavičarjev in bandažistov,
j)	»	krznarjev in kaparjev,
k)	»	kamnosekov,
l)	»	zidarjev,
m)	»	tesarjev,
n)	»	konjedercev,
o)	»	steklarjev,
p)	»	sodarjev,
r)	»	kolarjev,
s)	»	starinarjev,
š)	»	instalaterjev vodovoda in električnih naprav,
t)	»	zobotehnikov.

5. Bolj razširjene obrti, kakor peki, mesarji in klavci, čevljarji krojači, kovači, ključavničarji in kleparji, mizarji in strugarji naj si ustanove po deželi za več sodnih ali političnih okrajev svoje strokovne zadrage.

Na navedeni način bi bila naša združna organizacija dovršena in popolna. Želeti je le, da se ista čim preje izvede. V slučaju pa, da bi v kakem kraju iz raznih vzrokov in težav obstala kakšna kolektivna zadruga, naj bi pa zakon določal, da se imajo za one obrte, katerim pripada vsaj 10 združnikov, ustanoviti v okviru kolektivne zadrage posebni popolnoma

samostojni strokovni odseki z lastnim načelnikom, podnačelnikom in plenarnimi sejami.

V krajih, kjer ima vsaj pet obrtnih zadrug svoj sedež, se imajo iste združiti v krajevne obrtne združne zveze. Naloga teh naj bi bila naprava za povzdigo gospodarstva in izobrazbe, ustanovitev oblatoričnih mojstrskih bolniških blagajn in skladov za ostarelost in onemoglost. Za ustanovitev skupne za ves okoliš obrtne oblasti druge stopnje naj zakon predpiše ustanovitev občne okrožne zveze vseh krajevnih združnih zvez in onih zadrug, ki niso včlanjene pri krajevnih združnih zvezah.

Da pa tudi pri občni okrožni zvezi dovolj vpoštevamo razloček med posameznimi obrtnimi panogami, naj pri njej obstojajo za obrti, ki štejejo vsaj pet strokovnih zadrug oziroma združnih strokovnih odsekov, posebni zadostno samostojni strokovni odseki z načelnikom, podnačelnikom in plenarnimi sejami.

Odbor občne okrožne zveze naj tvori skupno s primernim številom zastopnikov trgovske in pa gostilničarske zveze obrtni sosvet obrtne oblasti druge stopnje in mora biti primerno zastopan pri zavodu za pospeševanje obrta.

Za vse slovensko ozemlje, ki spada v področje deželne vlade za Slovenijo se imajo ustanoviti: Deželna zveza vseh občnih okrožnih zvez, deželna zveza vseh trgovskih okrožnih zvez in deželna zveza vseh gostilničarskih okrožnih zvez. Odbor navedenih deželnih zvez ima obenem biti obrtni sosvet vrhovnega obrtnega oblastva.

Po zaslišanju vrhovnega obrtnega sosveta izdana izvršilna naredba k zakonu v obrtnih zadrugah bi morala določiti pravilnike (pravila) za strokovne, za kolektivne zadruge, za združne zveze, za združne strokovne odseke, za zvezine strokovne odseke, za pomočniške zbornice, za pomočniške in mojstrske izpraševalne komisije in za razsodišča. Ti pravilniki bi imeli občno veljavo, ako bi pa hotela zadruga oziroma zveza spremeniti to ali ono točko teh normalnih pravil, bi morala prositi odobrenja pri obrtni oblasti druge oziroma tretje stopnje. Taka normalna pravila bi izdatno razbremenila poslovanje zadrug, ki mnogo časa tratijo s sestavo raznih pravil. Za druge združne naprave kakor n. pr. za vajeniške dome, za vajeniška zavetišča, za razne blagajne za socialno zavarovanje pa bi se morala izdati vzorna pravila.

Deželne zveze bi morale imeti svoje lastno glasilo. V tem glasilu, ki ga dobi vsak združnik, je objaviti vsa vabila na zborovanja, vse objave glede sklenjenih doklad, vse opomine glede zapadlih doklad in sploh vse združne razglase. Odpadla bi zato lahko vsa osebna vabila združnikov na občne zbornice in drugi opomini, s čimur bi zadruge in zveze prihranile mnogo stroškov. Umljivo je, da zadruga brez lastne pisarne in plačanega tajnika ne more povsem zadostiti svojemu namenu. Vsled tega je želeti, da bi zakon predpisal, da naj imajo vse v istem kraju se nahajajoče zadruge svojo skupno pisarno s skupnim združnim tajnikom in z določenimi uradnimi urami. Ta dolžnost glede skupne pisarne odpade le za dotične zadruge, ki že imajo lastno pisarno z lastnim tajnikom.

Z ozirom na vse navedeno predlagam, da se sprejme sledeča resolucija:

»Na sestanku, v dvorani Mestnega magistrata v Ljubljani dne 13. aprila 1919 zbrani združni načelniki obrtnih zadrug ozemlja deželne vlade za

Slovenijo prosijo da deželna vlada za Slovenijo potom odredbe odredi.

1. V Ljubljani obstoječe strokovne obrtne zadruge imajo razširiti svoj delokrog na ves politični okraj ljubljanske okolice.

2. Zadruga slaščičarjev in medicarjev, ki šteje samo 6 članov in zadruga modistinj, ki šteje samo 16 članic, se razpustita in se prvi priklopijo zadrugi pekov in kolačnikov in drugi zadrugi krojačev, krojačic i. t. d. v Ljubljani.

3. Zadrugi izvoščekov in prevoznikov naj se spojita, ker sta sorodna obrta.

4. Bolj razširjene obrti, kakor n. pr. peki, mesarji in klavci, čevljarji, krojači, kovači, ključavničarji in kleparji, mizarji in strugarji i. t. d. naj si ustanove krajevne strokovne zveze ali združne skupine za eden ali več sodnih ali političnih okrajev oziroma okrožij svoje strokovne zadruge. Deželni vladi se naroči, da odredi, da se kolektivne zadruge razpuste in ustanove strokovne skupine in strokovne zadruge.

5. Ustanove se naj potom odredbe že poleg obstoječih deželnih obrtnih zadrug še deželne zadruge urarjev in optikarjev, sobnih slikarjev, strojarjev, pleskarjev in črkoslikarjev, tapetnikov in izdelovalcev posteljnin, jermenarjev in sedlarjev, vrvarjev, dežnikarjev, barvarjev in barvarjev kožuhovine, klobučarjev, rokovičarjev in bandažistov, krznarjev in kaparjev, kamnosekov, zidarjev, tesarjev, konjedercev, steklarjev, sodarjev, kolarjev, starinarjev, instalaterjev vodovoda in elektrotehničnih naprav in zobotehnikov. Iz dež. zad. zvez bivše Štajerske eliminirani obrtniki naj se priklopijo dotičnim obstoječim dež. zvezam za Slovenijo.

6. Ustanove se v kolikor se tiče strokovnih skupin, posebni strokovni odseki za posamezne obrti — v območju dotične skupinske zadruge.

7. Ustanove se naj obrtni sosveti obrtnih oblasti druge stopnje in obrtni sosvet vrhovnega obrtnega oblastva, kakor tudi državni obrtni sosvet za državo SHS po vzorcu ministrstva za trgovino in obrt bivše Avstrije.

8. Ustanovi naj se potom odredbe krajevne, okrožne in deželne zveze in za te deželne zveze, državna zveza Srbov, Hrvatov in Slovencev višjega reda.

9. § 130 c, in vsi drugi ki so z njim v zvezi, naj se potom naredbe spremene tako, da bo vsaka obrtna zadruga brez sklepanja združnega zbora pripadala kot članica okrajni ali pa okrožni zvezi, okrajne in okrožne zveze pa državni zvezi.

10. Za deželne zveze, ki imajo svoj lasten časopis naj le ta velja kot obligatno glasilo za vse združne člane v deželi. V tem glasilu, ki ga ima dobiti vsak združni član, je objaviti vsa vabila na zborovanja, vse objave glede sklenjenih doklad in sploh vse opomine glede zapadlih doklad in sploh vse združne razglase. Odpadlo bi s tem vsako osebno vabilo združnikov, s čimur bi si zadruge in zveze prihranile mnogo stroškov in dela.

Izučenje invalidov pri mojstrih.

Dne 15. aprila se je vršila v prostorih Zavoda za pospeševanje obrti seja v svrhu razgovora, kako naj bi se invalidi dali v uk k mojstrom. Te seje so se udeležili gg. vl. sv. Šubic, ravnatelj obrtne šole, inž. Remec in koncipist Brozovič od Zavoda za pospeševanje obrti, dr. Jež od poverjeništv za socialno skrbstvo, dr. Štempihar od Trgovske in obrtne zbor-

nice, kapetan Sedlar od intendance in dr. Jug v imenu dr. Oražna od zdravstvenega referata dravske divizijske oblasti, poveljnik invalidnice kapetan Fon in obrtnika Franchetti in Fr. Pust.

Najprvo je bil prečitan dopis g. ravnatelja Šubica na poverjenišvo za javna dela in obrt, iz katerega je razvidno tole:

Redni invalidski pouk se je začel v Ljubljani 10. januarja 1918. V programu so bili najprej oni oddelki, ki je bila zanje ustanovljena Drž. obrtna šola, torej stavbni in mehanično-tehnični oddelki. Poleg njih naj bi se po potrebi in možnosti odvarjali še oddelki za druge obrti. Invalidska šola ima sedaj 8 oddelkov, in sicer za kovinske obrti, elektrotehniko, mizarstvo, urarstvo, čevljarstvo, krojaštvo, pletarstvo in pisanje (z levo roko). Vspех je bil dosežen samo v kovinskem, elektrotehničnem, mizarškem in pletarskem oddelku, kjer poučujejo delovodje, ki so državni uslužbenci in člani učiteljskega zbora, v drugih pa je bil minimalen. To pa zlasti zato, ker ni primernih učnih moči, ni pravega nadzorstva, ne materijala in ne pripravnih prostorov. Poleg tega pa mnogi invalidi ne smatrajo obrtno šolskega pouka za resno delo. Ko se naveličajo, popuste šolo in do sedaj še nihče ni vprašal po kakem izpričevalu ali potrdilu o obisku.

Ker se obrtne šole zopet vračajo k normalnemu delu in rabijo delavnice, prostore in učitelje za svoje pristne učence, in ker nekaterih oddelkov ni mogoče vzdrževati na zahtevani višini, je treba ves invalidski pouk, na obrtnih šolah preurediti. Zato je ravnatelj Šubic predlagal v svojem dopisu:

1. V prihodnje naj se obdrže samo oni oddelki, ki se nahajajo itak v programu Državne obrtne šole, to je mehanično-tehnični, elektrotehnični in mizarški oddelki. Poleg teh še pletarska šola in pouk v pisanju, ker je zato na razpolago učiteljstvo državne obrtne šole.

2. Vsi drugi oddelki, to je čevljarški, krojaški in urarski oddelki, ki so navezani na tuje, v šolskem pouku povsem neizvežbane in neodgovorne mojstre, se razpuste ter se invalidi dajo na učenje pri raznih mojstrih v mestu in na deželi, kakor je to že sedaj deloma vpeljavano po Zavodu za pospeševanje obrti.

3. Oskrba teh invalidov in uredba njih prihodnjih učnih razmer se prepusti poverjeništvu za socialno skrbstvo, ki je v zadnjem času prevzelo invalidske agende.

Pri seji je g. ravnatelj Šubic to svoje poročilo izpopolnil takole: Na Državni obrtni šoli je za vsako stroko samo po ena delavnica. Zato se morajo invalidi pri delu vrstiti z rednimi učenci, vsled česar ostane premalo učnega časa in ni mogoče dobiti popolnega pouka. Še večje težave so glede orodja. Vsak delavec mora imeti svoje orodje. Šola ga ne premore toliko, kupiti pa ga tudi ni mogoče, ker ga ni. Prvi ustanovljeni oddelki se ne morejo vzdrževati v tem obsegu, kakor bi bilo treba za invalide. Tisti, ki so vpisani v kovinarski in elektrotehnični oddelki, so prav pridni, ti bodo dobili tudi izpričevala, novih pa ne bo mogoče sprejeti radi prihoda rednih učencev. Za urarsko obrt ni zanimanja. Sedaj sta samo dva učenca, zato se ne izplača držati ta oddelki. Na obrtni šoli je nemogoče držati za vsako obrt poseben oddelki. Ostanejo naj samo kovinarski, elektrotehnični ter pletarski oddelki. Nastane sedaj vprašanje, kaj bo v počitnicah, vsak učitelj jih hoče imeti. Prejšnji

minister je rekel, da bodo učitelji tisti čas, ko ni šole, dobili nagrade, kar se je tudi zgodilo. Letos pa to ni mogoče. Pri oblačilnih oddelkih je drugače, ker šolski pouk lahko odpade. V oddelku za pisanje z levo roko se oglašajo invalidi samo zato, da dobe po 1 K na dan. Tukaj so težave, ker ni izvežbanega učiteljstva. Ta oddelki je sploh malo prisiljen. Bolj uspešen bi bil pouk, ako bi ga prevzel sistematično izvežban ljudski učitelj. Kar se tiče prideljevanja invalidov mojstrom, bi se dal doseči uspeh. Nekaj nagrade bi se pa mojstrom tudi lahko dalo. Vsak mojster se ne brani invalidov, zlasti ne na deželi, kjer bi bili mojstri veseli, da bi dobili nekaj nagrade na leto.

Nadalje je bil prečitan odlok c. kr. ministrstva za javna dela od 7. januarja 1917, št. 126450-XXIc-1917, ki se glasi:

»V mnogih slučajih so bili invalidi v svrhu strokovno-obrtnega šolanja odkazani posameznim tovarniškim obratom ali obrtnikom (mojstrom), zlasti takrat, kadar naj bi invalid dobil strokovno izobrazbo v obrti, za katere na obrtnih šolah ali pri zavodu za pospeševanje obrti ni primerno urejene učilne delavnice in se tudi ne da ustanoviti.

V takih slučajih se je postopalo različno in ne vedno primerno; nejasno je bilo, kako naj se ravna v teh slučajih v obrtnopravnem oziru in kako naj se izdajajo izpričevala.

Da postane tudi ta pot strokovnega šolanja invalidov kar najbolj uspešna in da se vstvari vsestranska jasnost, daje ministrstvo za javna dela v sporazumu s c. kr. trgovskim ministrstvom za take slučaje tele odredbe:

1. Invalide odkazovati mora s pritrdilom tukajšnjega zastopnika deželna komisija, in sicer načeloma pristojnemu krajevnoemu zavodu za pospeševanje obrti, ki veljaj v konkretnem slučaju za nosilca invalidskega pouka (za prireditelja tečajev).

2. Naloga tega zavoda je potem, da spravi invalida v kakšen po njegovi izobrazbi sposoben, s potrebnimi delavnimi pripomočki opremljen obrtni obrat. Marebitno učnino plača deželna komisija.

3. Izobrazba invalida se ima vršiti pod nadzorstvom zavoda za pospeševanje obrti, ki se mora o napredovanju izobrazbe prepričati in

4. pouk v delavnici kar največ mogoče popolniti s teoretičnim poukom. Ta pouk bi se vršil lahko tudi na kakšni državni obrtni šoli, ki se nahaja v kraju izobrazbe invalida.

5. Izpričevala v zmislu tozadevnih splošnih predpisov s primerno ugodnostno klavzulo izdaja Zavod za pospeševanje obrti a) na podlagi navedb obrtnika (tovarniškega podjetja), b) na podlagi lastnih opazovanj, če treba tudi po presoji vzornega izdelka (Gesellenstück, h kateri naj se pokliče tudi eden ali več zastopnikov strokovno in krajevno pristojne obrtne zadruga«.

Pri debati, ki so posegli vanjo gg. inž. Remec, ravn. Šubic, dr. Jež, Franchetti in Pust, se je dognalo, da se dele invalidi v dve kategoriji. To so popolnoma nezmožni za delo, kakor slepci itd. in za delo še možni. Ti se pa zopet delijo v pridne, ki so v manjšini in apatične. Kar se tiče prve kategorije, je samo ob sebi umevno, da glede obrtnega pouka pri mojstrih ne pridejo v poštev. Glede druge kategorije pa je na vsak način treba kaj ukreniti, da pridejo do kruha. S pridnimi invalidi mojstri prav lahko izhajajo, apatičnih se pa branijo. Kajti so netočni, neredni in

nezanesljivi. G. Pust je celo predlagal, naj se za prav zanične ustanovi zavod na kaki graščini, kjer bi bila strožja disciplina; slabša postrežba in boljše nadziranje. Tu bi videli, da je življenje pri mojstrih vse-kakor boljše in bi se vendarle oprijeli kakega uka ali dela.

Da se doseže kak pozitiven uspeh, bi bilo potreba, 1. da si invalidi sami izberejo poklic (preiskati bi jih samo bilo treba, če so za izbrani poklic sposobni), 2. da jih mojstri vzamejo v popolno oskrbo, 3. da se dajo mojstrom primerne nagrade, 4. da se eventualno učna doba skrajša, 5. da se uk pri mojstrih nadzoruje potom posebnega, v to svrhu postavljenega organa, in 6. da se invalidom pomore, da odpro svoje delavnice, oz. se jim dajo v to svrhu krediti.

Dr. Jež pravi, da bo statistika invalidov v kakih dveh mesecih gotova in iz nje bo razvidno, kake poklice so si posamezni izbrali. Kar se tiče nagrad mojstrom, bi seveda priskočilo poverjeništvu za socialno skrb, kakor tudi glede kreditov. Pri opremljanju delavnic bi moral pomagati zavod za pospeševanje obrti. Ravnatelj zavoda, g. inž. Remec, se je s tem popolnom strinjal. Glede uka invalidov pri mojstrih, ki naj bi ga ravnal zavod za pospeševanje obrti, meni g. inž. Remec, da naj bi teoretični pouk, ki bi se vršil od časa do časa, prevzela Državna obrtna šola, kajti pri zavodu ni nikakega šolskega referata. Ta zadeva je za sedaj ostala nerešena, vendar pa je bilo v bistvu soglasje.

V slučaju skrajšane učne dobe, bi moral invalid napraviti preiskušnjo pri Zavodu za pospeševanje obrti.

Največje težave so glede denarnih sredstev. Inž. Remec pravi, da bi bilo najbolje, da se nekaj odstotkov dohodkov iz stvarne demobilizacije odstopi za oskrbo invalidov ter se je v tem zmislu tudi že obrnil na direkcijo plena v Belgradu. Dr. Jež predlaga, naj se že sedaj odstopi nekaj denarja iz teh dohodkov. Tudi to se bo po možnosti zgodilo. Nato je bila seja zaključena.

Gradbena obnovitev Beograda in Srbije.

Odbornik slovenskega obrtnega društva, ki se se je mudil od 8. do 11. t. m. v Beogradu in se je tam razgovarjal z gospodi v raznih ministrstvih, nam poroča glede stavbnega in gradbenega dela v Beogradu ozir. Srbiji, sledeče: Dela bi bilo v Beogradu in drugih srbskih mestih prav mnogo. Primanjkuje pa povsem orodja in stavbnega materiala. V Beogradu samem ni dobiti ne opeke, ne apna, ne cementa. Posebno omenjajo, da nimajo niti peska, ki ga je pač v Savi dovolj, manjka pa vozov in uprege, da bi se spravil na mesto stavbe. Primanjkuje tudi delavstva, kajti vsi moški so z malimi izjemami še v vojaki. Temeljna razlika v naziranju je ta, da se smatrajo Srbijanci, tako se nazivljajo namreč Srbi iz starega kraljestva, še povsem v vojnem stanju. Vsled tega tudi ne razumejo nervoznosti, ki vlada med Slovenci, kjer vsi sloji, uradniki, uslužbenci, delavci, in vse stanovske organizacije nestrpno zahtevajo upostavitve normalnih razmer, kakor da bi ne znali, da smo ravnokar prestali strašno svetovno vojno, iz koje še nismo prešli v mir. Opravičeno povdarjajo Srbijanci, da sta njih dežela in prebivalstvo neizmerno trpeli pod grozotami vojne, da sta trpela neprimerno več

nego dežele bivše cesarske monarhije, in ni čuda, da izrazijo včasih mnenje, naj bi Slovenci uvidevali položaj države in z večjo potrpežljivostjo dočakali zboljšanje življenskih razmer. V Beogradu se snuje osrednja gradbena komisija, ki bo glede oddaje gradeb, glede preskrbe z gradbenim materialom, slednjič glede navodil za izdelavanje enotnih tipov posamnih stavbnih delov organizatorno poslovala. Vendar ni pričakovati, da bi to poslovanje pričelo preje kakor v dveh mesecih. Železniške obnovitve izvršuje posebni oddelek ministrstva za promet (ministarstva saobračaja) »Uprava za gradjenje«, ki je podrejena armadnemu poveljstvu. Pri teh železniških delih našli bi posla delovodje, polirji in stavbeniki, pa tudi delavci v večjem številu. Uprava za gradjenje ima svojo pisarno v ulici Bateldžamija, načeljuje ji g. nadzornik Babović. Pri njem bi se imeli oglašiti delojemalci, ki bi se pa pač morali izkazati s priporočili od strani uglednih oseb ali korporacij.

Obrtnik in knjigovodstvo.

V trgovskem življenju velja rek, da vrejeno knjigovodstvo je del dobička. To načelo velja tudi za obrtnika, saj tudi on je navezan na uspeh dela svojih rok in svojega uma. Razlika je le ta, da trgovec zamore žrtvovati za knjigovodstvo več časa in več sredstev kot pa obrtnik. Zato pa rabi obrtnik knjigovodstvo, ki je priprosto, zahteva malo časa, a je vendar tako natančno, da mu kaže ne samo obratne dogodke ampak tudi končni uspeh (dobiček) njegove obrti. Nameravamo priobčevati v »Obrtnem Vestniku« praktično, kratko in vendar temeljito navodilo za knjigovodstvo (po ameriškem načinu), s katerim bo obrtnik tudi lahko nastopil pri davčni oblasti, če bi ga hotela preveč obdačiti. Vojni se bomo morali zahvaliti, če bo davčni vijak deloval tudi v Jugoslaviji precej hudo. Španska inkvizicija ni bila hujša od avstrijske davčne oblasti. Niso te pustili zlepa, zvijali in navijali so te, da so te pošteno oskubli. Obrtnik se ni mogel ubraniti davčne pijavke, ker ni mogel s knjigami dokazati, kaj nese podjetje. Da se obrtnik izogne takim sitnostim in res plača to, kar je plačati dolžan, mora voditi knjige tako, da z njimi lahko dokaže uspeh ali neuspeh obrata. Navodilo za tako knjigovodstvo mislimo priobčevati v Obrtnem Vestniku.

Obrtno gibanje.

Uvoz surovin in drugih potrebščin. Francoski in angleški importerji se jako zanimajo za naš trg. Nudi se nam sedaj prilika in možnost, da stopimo v stike s temi krogi in poizvemo, ali in po kakšnih pogojih bi dobili blago. Opozarjamo tovariše obrtnike na to s pozivom, da nam nemudoma javijo, za kake surovine bi bili odjemalci. Poskušali bomo, da tudi v tem oziru koristimo svojim tovarišem. Sporočite nam svoje želje in predloge.

Zelo važno za sodavičarje! V Ljubljani se je ustanovila družba »Impex«, importna in exportna družba z o. z. Imenovana družba je ponudila »Deželni zadrugi izdelovalcev sodavode na Kranjskem« dobavo saharina za vse njene člane, ki bi ga hoteli dobiti za svojo obrt kot nadomestilo za sladkor, kajti sladkorja v doglednem času še ne bo dobiti. Vsi člani, ki nameravajo naročiti saharin, naj takoj naznanijo

zadrugi po dopisnici, koliko množino bi ga rabili za svojo obrt. Pove pa naj vsak naročnik, koliko bi rabil sladkorja, ker se bo po tem razmerju izračunalo, koliko saharina pride na navedeno množino sladkorja. Sladna moč saharina dosedaj še ni znana. Naročila posameznih članov bo zadruga predložila družbi »Impex«, ki je obljubila v kratkem času preskrbeti saharin. — V zadevi ogljikove kisline se pripomni, da so se storili koraki, da prejme zadruga čimpreje vsaj nekaj kisline za svoje člane. Pri današnjih izvanrednih razmerah napreduje dobava le počasi. Kadar dojde ogljikova kislina, se bodo vsi člani pravočasno obvestili potom »Obrtnega Vestnika« ali pa po dopisnicah. — »Deželna zadruga izdelovalcev sodavode na Kranjskem« ima sedaj svoj sedež v Ljubljani, Martinova cesta št. 11. Članom, ki se občnega zbora, vršечеge se dne 6. aprila t. l. v Ljubljani, niso udeležili, se tem potom naznanja, da se je določila zadržna doklada za leto 1919 na 25 K. S tem zneskom je plačana tudi naročnina za »Obrtni Vestnik«, ki ga bo prejemal odslej vsak član dvakrat mesečno. Vsi člani, ki doklade za leto 1919 še niso vplačali, se pozivljajo, da to nemudoma store. Obenem se pozivljajo vsi oni člani, ki so s kakršnimikoli vplačili, bodisi na dokladah, bodisi na globah v zastanku še za prejšnja leta, da čimpreje poravnajo zadrugi svoj dolg. Vse pošiljatve naj se naslovljajo na zgoraj označeni naslov. Pri denarnih pošiljativah blagovoli vsak član na nakaznici pripomniti, v kakšen namen je vposlani znesek vplačal, da se takoj ve, kateri dolg hoče s poslanim denarjem poravnati. Naročnino za »Obrtni Vestnik« je treba sedaj plačati. Ker pokriva zadruga naročnino iz določene zadržne doklade, naj noben član ne odlašaja dalje z vplačilom doklade, ker sicer bi bila zadruga primorana izterjati jo upravnim potom.

Moré Emil, tč. nač.

Mesto Ptuj na Štajerskem rabi nujno slovenskega mehanika, ključavničarja, urarja in kovača. Ponudbe naj se stavijo na mestni urad Ptuj, v roke gerenta g. Meža.

Obrtne priglasitve. Stranke, ki na novo pri-glašajo obrti pri mestnem magistratu, v številnih slučajih ne predložijo vseh, po zakonu predpisanih listin, radi česar mora mestni magistrat take stranke zavrniti. Da se ne bode s takimi slučajji tratilo časa uradu, in da si prihranijo stranke same nepotrebna pota in čas, se opozarjajo vsi oni obrtniki, ki menijo kak obrt priglasiti na novo, da morajo osebno predložiti mestnemu magistratu rojstni list, domovnico in vojaško odpustnico ali odhodnico, za vsak rokodelski obrt pa še posebej učno spričevalo, delavsko knjižico, vsa pomočniška spričevala, pomočniško pismo in pobotnico o plačani pridružnini zadrugi, kateri obrt pripada. Vsaka stranka mora prinesiti seboj za vsako novo obrtno priglasitev kolek za 8 kron. Za vse koncesijonirane obrti se pa morajo vlagati pri mestnem magistratu pismene prošnje, kolekovane s kolekom za 8 kron, katerim se morajo priložiti tudi zgoraj omenjene predpisane listine.

Narodno gospodarstvo.

Agrarna reforma jako razburja italijanske veleposestnike. Italijanski listi pravijo, da je šel kralj Peter med boljševeke, ker hoče njegova vlada izvesti boljševisko navdahnjeno agrarno reformo.

Državno posojilo. Prvič stopa mláda, svobodna Jugoslavija pred svoje državljane s pozivom, da ji poverijo svoje zaupanje in podpisujejo državno posojilo, katero rabi za kritje tekočih državnih izdatkov. Podpisovanje se konča 8. maja. Za 500 K se vplača K 490.—, za K 1000.— K 980.—. Po šestih mesecih, tedaj do 3. novembra 1919 se bodo boni izplačali na zahtevo podpisovalca. Nosijo 4% obresti. To je najboljša naložitev glavnice, popolnoma varna in v sedanjih časih edino obrestonosna. Posojila išče mlada država krasne gospodarske bodočnosti. Če ste podpisovali posojila podle Avstrije, katero je držala skupaj le laž in nasilje, toliko bolj podpisujte posojilo naše mlade države, katero je rodila narodova volja. Pokažite svojo državljansko zavest in zaupanje do svoje svobodne domovine!

Carina. Uveden je srbski carinski tarif za vse pokrajine naše države.

Trgovska mornarica. Svetovna zgodovina nam pripoveduje, da so vsi narodi hrepneli po morju in so prelili veliko krvi, samo da si pribore dohod do morja. Najlepši vzgled imamo v Rusiji in Srbiji. Narod brez morja, je narod brez bodočnosti. To vedo dobro Italijani, zato bi nas radi odrinili od Jadranskega, slovanskega morja. Tudi trgovsko mornarico bivše Avstrije hočejo spraviti v svoje roke. Lloyd je baje že popolnoma njihov, saj imeli so ga Nemci v rokah in ti ga več ne morejo rabiti, ker nimajo morja. Baje je tudi Avstro-Americana za nas izgubljena. Če hočemo dobro sebi, bomo morali posvetiti vso pažnjo naši trgovski mornarici. Ustvariti si jo bomo morali. Predpogoji so dani. Imamo izborne mornarje, saj Dalmatinci so najboljši mornarji celega sveta. Od Bakra do Korčule imamo nad 25 ladjedelnic za jadrnice. V Kraljevici imamo jako dobro vrejeno ladjedelnico tudi za parobrode, katera se da zelo povečati. Obrtniki, tu so prizadete tudi naše koristi, zato pa se moramo zanimati tudi za to stvar. Ne bo dolgo, ko bomo morali pokazati, če res razumemo svojo bodočnost. Rabili bomo glavnico in delavne sile, da si ustvarimo mornarico in takrat moramo prispevati po svojih močeh. Brez pomorskega prometa smo tudi brez zvez z ostalim svetom in to bi vplivalo neugodno na poljedelstvo, trgovino, obrt in industrijo. Zato pa mora znati ves naš narod, kakšne važnosti je za nas morje.

Razno.

Vozni tarifi na južni železnici so se zvišali z 18. aprilom za 200%.

Premog. Z ozirom na zvišanje plač delavstvu je trboveljska premogokopna družba zvišala cene premogu za 1 vagon debelega premoga od K 882.— na K 1114.—, drobnega od K 742.— na K 1024.—

Birokratska počasnost. Stara Avstrija je prav skrbno negovala svojega »amtsšimeljna«. Ker je to kjuse bilo že staro, zato tudi ni bilo zmožno hitrice. Ni čuda tedaj, če so pretekla leta, predno so avstrijski birokratarji rešili kak akt. Vkljub hudim vojnim letom in vkljub svoji visoki starosti je ostal stari avstrijski »amtsšimelj« pri dobrem zdravju in kakor vse kaže, se je preselil v demokratično Jugoslavijo. Znana počasnost je ostala v modi in bojimo se, da se je ne otresemo tako lahko, in da to bomo avstrijsko kljuse

ne bomo tako lahko ugonobili. Če mu preti nevarnost, pa se skriva za kako goro aktov ali predpisov, da mu ne moreš do živlega. Ker je ta »amtsšimelj« velik sovražnik demokratizma, bi bil že skrajni čas, da bi to nesrečno živinče dobil v roke konjederec. Če kateri tovariš ve za dobro sredstvo, s katerim bi odstranili iz Jugoslavije tega avstrijskega, pritepenca mu bomo hvaležni, če nam sporoči.

Pomagajmo beračem. V Ljubljani se je prosjačenje tako razvilo, da si berači kar podajajo kljuko. Berači pa vseprek, umetno pohabljeni pa tudi za delo sposobni možiki, ženske in otroci. Veliko je beračev po poklicu in nadlegujejo ljudi na ulici, v trgovskih in obrtnih obratih, po gostilnah, kavarnah in tudi zasebne stranke v hišah. Mnogo je revežev, ki so res podpore vredni, a je niso deležni, ker jim značaj ne dopušča beračenja. Znani so pa tudi razni berači, ki imajo lastno premoženje in domovje in so večkrat v mnogo boljših razmerah, kot pa tisti, ki jim daje milodar. Prosjačenje se mora odpraviti, vendar potrebni morajo dobivati podporo, delazmožni postopati pa se morajo spraviti k delu. Tovariš občinski svetnik ljubljanski g. Franchetti je stavil v občinskem svetu predlog, naj se ustanovi posebno društvo, ki bi skrbelo za podpore potrebnih, delazmožnim pa poskrbelo delo. V javni seji z dne 4. marca občinskega sveta se je sklenila ustanovitev društva proti prosjačenju in s tem se bo zadeva vredila, kakor jo imajo vrejeno že druga moderna vrejena mesta.

Prosimo vse zadruge, da nam pošljejo nemudoma imenik članov, če ga že niso odposlale.

Listnica uredništva.

Obračamo se do vseh tovarišev, da nam pomagajo pri listu z dopisovanjem in nasveti. Naznačajte nam svoje želje in misli, ker le na ta način nam bo mogoče vstreči najrazličnejšim željam. Sporočajte nam o čem želite pojasnil in razprav v Vestniku. Ne pričakujemo in zahtevamo od nikogar dohtarskih ali profesorsko opiljenih dopisov in člankov, vsak naj mirnodušno napiše kakor zna in more. Za primerno obleko tem mislim in nasvetom bomo poskrbeli že tukaj. Povdarjamo še enkrat, da le tem potom pridemo do lista, ki bo res glasnik in zastopnik naših zahtev in teženj. Tedaj sodelujte!

Listnica upravnništva.

Prosimo vse tovariše, da se zanimajo za razširjenje našega stanovskega glasila in ga priporočajo drugim tovarišem obrtnikom, če bi ga eden ali drugi še ne imel. Delovati moramo vsi za razvoj svojega stanu in v ta namen delamo tudi s priporočanjem stanovskega glasila. Delujmo vsi za enega, eden za vse, prožeti moramo biti s čutom vzajemnosti, ker le tako pridemo do moči in pripadajočega ugleda.

Naročnike in bralce prosimo, da se pri nakupu svojih potrebščin ozirajo v prvi vrsti na oglase v našem listu. »Obrtni Vestnik« mora postati ognjišče organizacije slovenskih obrtnikov, zato se ravnajte po geslu »Svoji k svojim«.

Pozor, obrtniki !!

**Pristopajte k bolniški
blagajni samostojnih
obrnikov v Ljubljani.**

: IVAN KOS, kovač :

Gorenja vas nad Škofjo Loko

ima v zalogi večjo množino železnih

PLUGOV, katere se pripo-
roča v nakup.

Izvrstno

brivsko milo

kilogram 40 K, ima v zalogi

ENG. FRANCHETTI, Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.

Feliks Potočnik

Šelenburgova ulica 6, I. nadstr.

Modni atelje za dame in gospode.

Istotam se obračajo in modernizirajo
obleke za dame in gospode po naj-
:: novejši modi. ::

Izdajatelj konzorij »Obrtnega Vestnika«.
Odgovorni urednik Engelbert Franchetti.
Tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Obrtno pomožno društvo v Ljubljani

reg. zadr. z omej. zav.

na Kongresnem trgu št. 4, I. nadstr.

ustanovljeno leta 1856

sprejema

hranilne vloge

proti ugodnemu obrestovanju ter plačuje rentni davek iz svojega.

Posojila

se dajejo na vknjižbo, menice ter proti ročni zastavi.

Rezervni zaklad znaša nad 125.000 kron.

Uradije se vsaki dan, razun nedelj in praznikov od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 5. ure popoldne. Ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8. do 12. ure dopoldne.

I. in največja jugoslovanska tovarna za barvanje, kemično čiščenje, pranje in svetlo-likanje perila.

Barva vedno vsakovrstno blago,

čisti obleke,

pere vsakovrstno perilo in hodi brezplačno na dom iskat,

svetlo lika ovratnike, zapestnice, srajce.

Jos. Reich.

Tovarna: Poljanski nasip šte. 4.

Podružnica: Šelenburgova ulica 4.

Poštna naročila se točno izvršujejo.

Nujna dela se tako izvršujejo.

Drogerija

I. C. Kotar

Ljubljana

Wolfova ulica št. 3.

Fotomanufaktura

Med slovenskimi obrtniki najbolj razširjeni list je „Obrtni Vestnik“. Zato inserirajte v tem listu.

Prima **BARVE** marke herc. za vse vrste tkanine.

Pri naročilu 100 paketov za K 26.—
» » 1000 » » » 240.—
» » 10000 » » » 2200.—

— Plača se naprej, pošilja se s pošto. —

I. V. Hajdaš, Bedekovčina, Hrvatska.

SUKANEC

Ia. na lesenih kolutih po 400 yardov, št. 40—60, tucat K 66.—
Ia. „ „ „ „ 500 „ 36 „ „ 72.—
IIa. „ „ „ „ 150 metrov „ 40—60 „ „ 40.—
Ia. „ kartonih „ 8 „ (karton 6 tuc.) „ 24.—
Ia. v klopčičih, 48 kosov, 1 karton „ „ „ 20.—
Ia. „ „ 10 „ 1 „ plet. bombaž, črn „ 30.—
Ia. „ „ 12 „ 1 „ volna za gatenje „ 15.—

Dobavlja takoj in izvršuje naročila le proti predplačilu

I. V. Hajdaš, agentura za sukanec, Bedekovčina, Hrv.

Počenši od 5 tucatov se pošilja v okovanih lesenih zaboječkih.